

YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA SAN'AT VA MADANIYATNING O'RNI

Jo'rayeva Sitora Nizomiddinovna

Termiz davlat universiteti Pedagogika instituti musiqa ta'limi kafedrası 1-
kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6423357>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 10-mart 2022

Ma'qullandi: 15-mart 2022

Chop etildi: 25-mart 2022

KALIT SO'ZLAR

Yangilanayotgan

O'zbekiston, taraqqiyot,
rivojlanish, san'at,
madaniyat, vatanparvarlik,
madaniy meros, kasbiy
madaniy yuksalish,
zamonaviy o'zgarishlar.

ANNOTATSIYA

Zamonaviy jamiyatning rivojlanishi va uning asosiy vazifalarini amalga oshirish, shaxsning o'zini o'zi belgilashi va o'zini o'zi anglashi uchun shart-sharoitlarni ta'minlash uchun jamiyatda san'atning rivojlanishi muhim hisoblanadi. Yillar davomida shakllanib borgan madaniyat ta'sirida biz har bir millatning qadriyat va an'alarini ko'ramiz. San'atning o'ziga xosligi va funktsiyalarining xilma-xilligi uni jahon madaniy merosining ajralmas qismiga, zamonaviy ta'lim mazmunining zarur va almashtirib bo'lmaydigan qismiga aylantiradi. Mamlakat rivojlanishining zamonaviy tendentsiyalari san'at, madaniyat, ta'lim, kasbiy faoliyati va kasbiy madaniyatini yanada yuksaltirishni talab qiladi. Ushbu maqolada, yangilanayotgan O'zbekiston taraqqiyotida san'at va madaniyatning rivojlanishi va uning ijobiy ta'siri haqida fikr va mulohazalar qilinadi.

Yana bir muhim tushuncha – badiiy ijodning alohida turi sifatida xalq amaliy san'ati bilan tanishish. Bu yerda xalq amaliy san'ati milliy va jahon madaniyati tizimidagi badiiy ijodning barcha turlarining o'zaro ta'sirida o'rganiladi. Bu tushunchadagi badiiy obraz xalq tabiati, hayoti, ijodi, tarixi, badiiy milliy an'analari bilan bog'liq holda har tomonlama ko'rib chiqiladi. Bu konsepsiya maktablarda tasviriy san'atni o'qitishga hududiy yondashish imkonini beradi. birinchi navbatda, zamonaviy ta'limdagi global o'zgarishlarning mohiyatini va ularning sabablarini bilishi kerak, chunki san'at ob'ektlari insonning ko'plab ehtiyojlarini - intellektual, hissiy, axloqiy ehtiyojlarini birlashtiradi. Bolalarda ma'naviyat,

vatanparvarlik, milliy g'urur tuyg'ularini tarbiyalaydi. Tarixiy xotirani rivojlantirish orqali o'quvchining ko'p asrlik insoniyat tajribasi, ajdodlari tajribasiga mansubligini his qilish imkonini beradigan dunyoqarash va axloqiy pozitsiyani shakllantirish kerak bo'ladi. San'atni o'rganishdagi asosiy mazmun yo'nalishlari: san'atning inson va jamiyat hayotidagi o'rni va roli, san'atning turli turlaridagi badiiy obraz va o'ziga xosligi; san'atning turlari va janrlari, uslublari va yo'nalishlari; turli davrlar san'ati tarixi (ibtidoiy san'at, Qadimgi dunyo san'ati, o'rta asrlar, Uyg'onish davri, ma'rifat davri; 19-asr san'atining umumiy tavsifi); XX asr san'ati; san'atning yangi turlari (kino, televidenie, kompyuter san'ati va uning estetik xususiyatlarining)

barchasi mamlakat taraqqiyotida muhim o'rin egallaydi.

Bugungi kunda O'zbekistonda milliy madaniyat va san'atni rivojlantirish masalasiga mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining ajralmas va ajralmas qismi sifatida qaralmoqda. Negaki, madaniyat va san'at millat taraqqiyoti uchun nihoyatda muhim va yuksak hassos sohadir. Chunki bu soha jamiyat qalbiga bevosita ta'sir etadigan, istakka ko'chadigan tuyg'ularni tarbiyalaydi. Milliy madaniyatimizni rivojlantirish sohasida tubdan yangilanish imkoniyatlari va unga to'sqinlik qilayotgan kamchiliklar juda ko'p. Masalan, madaniyat va san'at muassasalari, ijodiy uyushma va birlashmalarning huquqiy holati, ijodkorlarni ijtimoiy himoya qilishga qaratilgan yagona huquqiy baza mavjud emas. Yoki yosh ijodkorlar uchun ta'lim va yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash sohasida tayinli tizim mavjud emas. Busiz madaniyat sohasida yagona davlat siyosatini samarali amalga oshirish, aholining madaniy ehtiyojlarini qondirish, madaniy xizmat ko'rsatish sifatini oshirish mushkul vazifadir. Bundan tashqari, aksariyat madaniy va badiiy muassasalarning moddiy-texnik bazasi zamonaviy talablarga javob bermaydi, bu ularning to'liq ishlashini imkonsiz qiladi.

"O'tgan yillar davomida mamlakatimizda madaniyat va san'atni qo'llab-quvvatlash, milliy madaniy va ma'naviy merosni saqlash hamda ko'paytirish, xalqimizni milliy va jahon madaniyatining eng yaxshi namunalari bilan tanishtirish, moddiy-texnik bazani yaxshilash va xalqaro madaniy aloqalarni mustahkamlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi," – O'zbekiston Respublikasi prezidenti Shavkat Mirziyoyev. Yangilanayotgan O'zbekiston

taraqqiyotining keyingi bosqichi milliy madaniylik va an'analarning qanchalik rivojlanishiga bog'liq. Bundan tashqari, bugungi kunda san'at va madaniyatning rivojlanishi natijasida mamlakat ham rivojlanib boradi. "San'at" fanining asosiy kompetensiyalari hissiy va estetik kompetensiyalardir.

"San'at" integratsiyalashgan kursi dasturi yaratilgan ikkinchi avlod standartlarida kompetentsiya o'quv jarayonida o'rganilgan bilim, ko'nikma va umumlashtirilgan harakat usullaridan foydalanishning umumiy qobiliyati va tayyorligi sifatida tushuniladi. San'at va madaniyat:

- dunyoning turli xalqlari badiiy madaniyati hodisalarini idrok etish, undagi milliy san'atning o'rnini anglash;
- badiiy obrazlarni tushunish va sharhlash, badiiy asarlarda aks ettirilgan axloqiy qadriyatlar tizimida harakat qilish, xulosa va xulosalar chiqarish;
- tevarak-atrofdagi voqelikning madaniy xilma-xilligi bo'yicha sayohat qilish, o'quv va darsdan tashqari mashg'ulotlarda hayot va san'atning turli hodisalarini kuzatish, haqiqiy va yolg'on qadriyatlarni farqlash;
- ijodiy faoliyatingizni tashkil etish, uning maqsad va vazifalarini belgilash, erishish yo'llarini tanlash va amaliyotda qo'llash;
- tasvirlarda o'ylash, taqqoslash va umumlashtirish, integral hodisaning individual xususiyatlari va fazilatlarini ajratib ko'rsatish;
- estetik qadriyatlarni idrok etish, yuksak va ommaviy san'at asarlarining afzalliklari haqida fikr bildirish, assotsiativ aloqalarni ko'rish va ularning ijodiy va ijro faoliyatidagi rolini anglash.

O'zbekistonda turli xalqlar va elatlarning umumiy g'oya va intilishlar mafkurasi atrofida birlashishi dunyoda muhim ahamiyat kasb etib, O'zbekistonning jahon sivilizatsiyasi sari rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Millatparvarlik, umuminsoniylik g'oyalarining uyg'unlashuvi va yanada takomillashuvi muayyan xalqlarga mansub madaniyatning o'ziga xosligiga putur yetkazadi. Vatanimiz madaniyatida umuminsoniy qadriyatlar ustuvor o'rin tutadi. Umuminsoniy g'oya va qadriyatlarning shakllanishi milliy madaniyatlarning rivojlanish xususiyatlari bilan bog'liq.

O'zbekistonning madaniyati va san'atining tarixi, rivojlanishi va asl durdonalari jamlangan maskan, ya'ni muzeylar haqida to'xtalib o'tadigan bo'lsak, keyingi yillarda, ayniqsa, so'nggi 3-4 yil ichida muzeylar sohasiga berilayotgan e'tiborni amalga oshirilayotgan ishlar, erishilgan yutuqlar haqida ko'p gapirish mumkin. Bundan tashqari, Prezidentimizning "madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni va "O'zbekiston Respublikasi madaniyat vazirligi faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida ham muzeylar sohasiga, muhim vazifa va topshiriqlar belgilab olindi. Xususan, 2020-2025-yillar davomida har bir tuman va shaharda o'lkashunoslik muzeylarini tashkil etish bosqichma-bosqich davlat Tarix va madaniyat muzeylari filiallari shaklida yo'lga qo'yildi. O'zbekiston davlat san'at muzeyi va O'zbekiston tarixi Davlat muzeyida muzeysunoslik, san'atshunoslik, Madaniyatshunoslik yo'nalishlarida ixtisoslashtirilgan ilmiy kengashlar va ilmiy-metodik kengashlar

tashkil etilgan bo'lsa, hozirgi kunda O'zbekiston davlat san'at muzeyi va O'zbekiston tarixi Davlat muzeyida ixtisoslashtirilgan ilmiy kengashlar tashkil etildi.

Umuminsoniy qadriyatlar insonga hurmat, hayotga muhabbat, burch, sadoqat, ajdodlarga hurmat, vatanparvarlik, Adolat, ma'rifat, tinchlik, totuvlik, do'stlik, hamkorlik kabi fazilatlarni o'zida ifoda etadi. Tajriba shuni ko'rsatadiki, har qanday milliy madaniyatni maqtash, uni har qanday boshqa madaniyatdan ustun qo'yish va boshqa xalqlarga majburan targ'ib qilish salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Ko'p millatli mamlakatda milliy madaniyatlarning e'tiborsizligi yoki kamsitilishi ijtimoiy barqarorlik va milliy totuvlikka putur yetkazadi, turli ziddiyat va kelishmovchiliklarning kelib chiqishiga yo'l ochadi. Shu munosabat bilan istiqbol milliy g'oyasi va mafkurasi asoslarini ishlab chiqishda etnik xususiyatlarni hisobga olish ularni Respublika taraqqiyoti istiqbollari bilan uyg'unlashtirish imkoniyatini yaratadi.

Agar maqom san'at iste'molchisi bo'lmasa, 50 yildan so'ng bu san'at yashadimi-yo'qmi, jiddiy masala ko'ndalang bo'ladi. Uni asrab-avaylashda davom etadigan, milliy boyligimni, g'ururimni, ajdodlarim qoldirgan merosimni ham qadrlaydigan yoshlarga muhtojmiz. Bu darajaga erishish uchun, va maqomini olish uchun, bilim kerak. Kitobga, adabiyotga nazmiy bo'lmagan kishi uni tushuna olmaydi. Shu ma'noda, yangi tashkil etilgan mazkur Institut, avvalo, yoshlarga bo'lgan milliy ruh va hurmatni yuksaltirishga qaratilgan. Bundan tashqari, ushbu institutning tashkil etilishiga madaniyat sohasining muayyan ehtiyojlari sabab bo'lgan. Jumladan, institut maqom ijrochiligi va sovg'a san'ati

sohasida yuqori malakali mutaxassislar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash, milliy musiqa san'ati va xalq amaliy san'ati yo'nalishida xorijiy ta'lim muassasalari va markazlari bilan xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish, talabalarning madaniy muassasalar va badiiy jamoalar. Tabiiyki, yangi tashkil etilgan Institut faoliyatining asosiy yo'nalishlari etib belgilangan ushbu vazifalarni amalga oshirish borasida butun jamoa bilan ish boshladik. O'ylaymizki, yangi oliygoh madaniyat sohasiga, san'atimiz maqomiga, sohaning eng professional, har tomonlama yetuk va barkamol xodimlariga xizmat qiladi. Bu taraqqiyotimizning bosh mezoni bo'lgan madaniy-ma'naviy evrilishni yanada jadallashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, har bir millatning rivojlanishida yoshlarning bilim va salohiyatli bo'lishlari muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, talabalarning musiqa,

fazoviy va janrlari, ularning insoniyatning madaniy rivojlanishidagi o'rni va inson hayotidagi ahamiyati to'g'risidagi bilimlari maishiy va hayotning asosiy hodisalarini yo'naltirishga yordam beradi. Tevarakatdagi olam hodisalariga, san'at asarlariga estetik baho berish va ular haqida mulohaza yuritish; turli janr va san'at turlariga oid asarlarning mazmuni, obrazli tilini tahlil qilish; turli san'at turlarining badiiy va ifodali vositalarini o'z ijodida qo'llash lozim. Yaqinda tashkil etilgan Renessans, madaniyat va ma'rifat kabi telekanallar orqali biz madaniyatning yuksalishiga, uning jamiyatdagi o'rni, rivojlanishdagi ahamiyati naqadar yuksak ekanligi namoyon bo'ladi. Yangi O'zbekistonning rivojlanishi har bir katta-yu kichik yoshdagi avlodlarga uzviy tarzda bog'liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. <https://xs.uz/uz/post/ozbekiston-respublikasida-madaniyat-va-sanat-sohasini-innovatsion-rivozhlantirish-chora-tadbirlari-tog'risida>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 26.05.2020 yildagi PF-6000-son. <https://lex.uz/docs/-4829149>
3. <https://uza.uz/oz/posts/madaniyat-va-san-at-sohasini-yanada-rivojlantirish-va-takomi-31-05-2017>
4. <https://yuz.uz/uz/news/madaniyat-va-sanatsiz-jamiyat-rivojlanmaydi>